

terrenis atque mortalibus, maximeque de peccati carne propagatis, miro modo coaptantur, ut ea primitus vivificare, post etiam ætatis accessu regere possint, tanquam oblivione prægraventur. Quæ, si esset quodam modo indigestibilis, Creatori tribueretur: cum vero paulatim ab hujus oblivionis torpore anima resipiscens possit converti ad Deum suum, ejusque misericordiam et veritatem primo ipsa pietate conversionis, deinde servandi præcepti ejus perseverantia promereri, quid ei obest illo velut somno paululum immergi, unde paulatim evigilans in lucem intelligentiæ, propter quam rationalis anima facta est, potest per voluntatem bonam eligere vitam bonam? quod quidem non poterit, nisi adjuverit gratia Dei per Mediatorem. Hoc si neglexerit homo, non tantum secundum carnem, verumetiam secundum spiritum erit Adam: si autem curaverit, erit Adam secundum carnem tantummodo; secundum spiritum autem recte vivens, illud etiam quod de Adam culpabile tractum est, mundatum a labe peccati recipere merebitur illa commutatione, quam sanctis resurrectio pollicetur.

XXV. Sed antequam per ætatem possit secundum spiritum vivere, necessarium habet Mediatoris sacramentum, ut quod per ejus fidem nondum potest, per eorum qui eum diligunt fiat. Ejus enim sacramento solvitur etiam in ætate infantili originalis peccati; a quo nisi adjutus, etiam juvenis, carnalem concupiscentiam non domabit; nec ea subjugata æternæ vitæ meritum apprehendet, nisi ejus domo, quem promereri studet. Ideo vivus oportet etiam infans baptizetur, ne obsit animæ societas carnis peccati, qua participata fit, ut nihil possit anima infantis secundum spiritum sapere. Ipsa quippe affectio gravat etiam corpore exutam, nisi cum in corpore est, per unicum sacrificium Mediatoris veri sacerdotis expiatur.

CAPUT XV.

Idem argumentum penitius examinatur.

XXVI. Quid ergo, ait aliquis, si hoc non curaverint sui, vel infidelitate, vel negligentia? Hoc quidem etiam de majoribus dici potest. Possunt enim vel repente emori, vel apud eos ægrotare, ubi eis quo baptizentur, nemo subveniat. Sed illi, inquit, habent etiam propria peccata, quorum indigeant remissione, quæ si dimissa non fuerint, nemo eos recte dicet immerito plecti pro iis, quæ in sua vita sua voluntate commiserint: illa vero anima, cui quædam contagio tracta de carne peccati, si de illa prima anima peccatrice non creata est, nullo modo imputari potest; (neque enim ullo peccato, sed natura qua sic facta est, et Deo dante carni data est; cur alienabitur ab æterna vita, si baptizando infanti nemo subvenierit? An forte nihil ob-erit? Quid ergo prodest ei, cui subvenitur, si nihil obest cui non subvenitur?

XXVII. Hic pro sua causa quid respondere possint, qui secundum Scripturas sanctas, vel quod apud eas inveniatur, vel quod eis non adversetur, conantur asserere animas novas non de parentibus tractas corporibus dari, nondum me audisse, vel uspiam legisse fateor. Non ideo sane absentium negotium deserendum est, si quid mihi, quo adjuvari videatur, occurrerit. Possunt enim adhuc dicere, Deum præscium, quomodo quæque anima victura esset, si diutius in corpore viveret, ei procurare lavacri salutaris ministrationem, cujus futuram fuisse prævidet pietatem, cum ad annos fidei capaces veniret, si non eum oporteret propter aliquam occultam causam

morte præveniri. Occultum itaque est, atque ab humano, vel certe ab ingenio meo remotissimum, cur nascatur infans, vel continuo vel cito moriturus: sed hoc ita occultum est, ut neutros adjuvet, de quorum nunc sententiis disceptamus. Illa enim explosa opinione, qua putantur animæ pro anteaactæ vitæ meritis in corpora detrudi, ut ea citius solvi meruisse videatur, quæ non multa peccaverat, ne contradicamus Apostolo, nihil nondum natos boni vel mali egisse testanti¹; nec illi qui animæ traducem affirmant, possunt pro se ostendere, cur aliorum mors acceleretur, retardetur aliorum, nec qui eas dari novas volunt singulis singulas. Occulta ergo ista causa est, et utrisque pariter, quantum existimo, nec suffragatur, nec adversatur.

.....

CAPUT XVI.

De eodem argumento.

XXVIII. PROINDE qui de infantium mortibus urgebantur, cur omnibus sit necessarium baptismi sacramentum, quorum animæ non ex illa ductæ sunt, cujus inobedientia peccatores constituti sunt multi², cum respondent peccatores quidem omnes constituti secundum carnem, secundum animam vero nonnisi eos qui eo tempore male vixerunt, quo et bene potuissent; omnes autem animas, hoc est, et infantum, ideo habere necessarium baptismi sacramentum, sine quo ex hac vita etiam in illa ætate emigrare non expedit, quia contagio peccati ex carne peccati, qua obruitur anima, cum his inseritur membris, oberit ei post mortem, nisi cum adhuc in ipsa carne est,

¹ Rom. ix, 11. — ² Id. v, 19.

sacramento Mediatoris expiatur; eique divinitus hoc auxilium procurari, quam Deus præcivit, si usque ad annos fidei congruos hic viveret, pie fuisse victuram, quam propter aliquid quod ipse novit, et nasci voluit in corpore, et cito extraxit e corpore: cum ergo hæc respondent, quid eis contradici potest, nisi incertos nos eorum salutis fieri, qui hac vita bene gesta, in Ecclesiæ pace defuncti sunt; si non solum secundum id quod quisque vixit, verumetiam secundum id quod victurus esset, si amplius vivere potuisset, quisque iudicandus est? quandoquidem valent apud Deum merita mala, non tantum præteritorum, sed futurorum etiam delictorum, a quorum reatu nec mors liberat, si antequam fuerint commissa provenerit; nec aliquid ei præstitum est, qui raptus est; ne malitia mutaret intellectum ejus¹. Deus enim præcivus illius futuræ malitiæ, cur non eum secundum ipsam potius iudicaturus est, si morituræ animæ infantis, ne obesset ei ex corpore peccati participata colluvies, ideo subveniendum iudicavit per baptismum, quia præcivit eam, si viveret, pie fideliterque fuisse victuram?

XXIX. An ideo potius refelli hoc inventum potest, quia meum est: illi autem qui de hac sententia certos se esse confirmant, alia fortasse proferunt vel testimonia Scripturarum, vel documenta rationum, quibus hanc auferant ambiguitatem, vel certe ostendant non esse contra id quod sentiunt illud Apostoli, quo gratiam, qua salvi efficimur, magna intentione commendans, ait: » Sicut in Adam omnes moriuntur, sic et in Christo omnes vivificabuntur², » et: « Sicut per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, sic per obedientiam unius hominis iusti constituentur multi³. » Eisdemque multos peccatores, non quibusdam exceptis,

¹ Sap. iv, 11. — ² 1 Cor. xv, 22. — ³ Rom. v, 19.

sed omnes intelligi volens, superius ait de Adam: « In quo omnes peccaverunt¹; » unde utique infantum animas non posse secerni, et eo quod dictum est, omnes, et eo quod eis per baptismum subvenitur, non absurde credunt, qui animas ex unius traduce sapiunt, nisi aliqua manifesta et liquida vel ratione, quas Scripturis sanctis non repugnet, vel earum ipsarum Scripturarum auctoritate redarguantur.

CAPUT XVII.

Testimonium ex his Sapientiæ verbis: Puer autem eram ingeniosus, etc. in utramque partem tractatur.

XXX. IAM itaque videamus, quantum suscepti hujus operis necessitas patitur, quale etiam illud sit, quod paulo ante distulimus. Scriptum est enim in libro Sapientiæ: « Puer autem eram ingeniosus, et sortitus sum animam bonam, et cum essem magis bonus, veni ad corpus incoinquatum². » Cum enim videatur illos adjuvare hoc testimonium, qui non ex parentibus creati, sed venire ad corpus vel descendere Deo mittente animas dicunt; rursus hoc impedit eorum sententiam, quod ait: « Sortitus sum animam bonam; » cum procul dubio vel ex uno fonte manare quodam modo tanquam rivulos, vel pari natura fieri animas credant, quas Deus mittit in corpora; non autem alias bonas, vel magis bonas, et alias non bonas vel minus bonas. Unde enim bonæ aut magis bonæ, seu non bonæ aut minus bonæ animæ, nisi vel moribus secundum liberum voluntatis arbitrium, vel differentia temperaturæ corporum, dum aliæ magis, aliæ minus

¹ Rom. v, 12. — ² Sap. viii, 19, 20.

gravantur corpore, quod corrumpitur et aggravat animam¹? Sed neque actio erat aliqua singularum quarumque animarum, qua earum mores discernentur, antequam venirent ad corpora; nec ex corpore minus gravante potuit iste dicere animam suam bonam, qui ait: « Sortitus sum animam bonam, et cum essem magis bonus, veni ad corpus incoinquatum¹. » Accessisse enim dixit bonitati, qua bonus erat, sortitus videlicet animam bonam, ut etiam ad corpus incoinquatum veniret. Aliunde ergo bonus antequam veniret ad corpus; sed utique non differentia morum, quia nullum antea vitæ gestæ meritum; non differentia corporis, quia prius bonus quam veniret ad corpus. Unde igitur?

XXXI. Hoc autem illis, qui ex traduce animæ illius prævaricatricis animas creati asserunt, quamvis pro eis sonare non videatur, quod dictum est: « Veni ad corpus, » tamen in cæteris non incongrue coaptatur; ut cum dixisset: « Puer autem eram ingeniosus, » id ipsum explicans quibus causis ingeniosus esset, continuo subjungeret: « Et sortitus sum animam bonam, » videlicet ex paterno ingenio vel corporali temperamento. Deinde, « Cum essem, » inquit, magis bonus, veni ad corpus incoinquatum: » quod si maternum intelligatur, ne hoc quidem quod dictum est: « Veni ad corpus, » huic opinioni refragabitur, cum ex anima et corpore paterno venisse ad maternum corpus accipitur incoinquatum, videlicet vel a cruore menstruo; dicuntur enim ex hoc ingenia gravari: vel a contaminatione adulterina. Ita et hæc verba libri hujus aut magis eis favent, qui animarum traducem loquuntur; aut si et isti ea possunt pro se interpretari, inter utrosque alternant.

¹ Sap. ix, 15. — ² Id. viii, 19, 20.

CAPUT XVIII.

De anima Christi, an possint in ipsum convenire illa Sapientie verba: Puer autem ingeniosus eram, etc.

XXXII. QUÆ si de Domino secundum humanam, quæ a Verbo assumpta est, creaturam velimus accipere, sunt quidem in eadem circumstantia lectionis, quæ illi excellentiæ non conveniant; maxime illud, quia idem ipse qui hæc in eodem libro loquitur, aliquanto superius quam ista verba, de quibus nunc agimus, diceret, confessus est se ex semine viri in sanguine coagulatam: a quo nascendi modo utique alienus est Virginis partus, quam non ex semine viri carnem concepisse Christi, nullus ambigit Christianus. Sed quia et in Psalmis, ubi ait: « Foderunt manus meas et pedes, dinumeraverunt omnia ossa mea, » ipsi vero consideraverunt et conspexerunt me, diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem¹, » quæ proprie illi uni congruunt; ibi etiam dixit: « Deus Deus meus, respice in me, ut quid me dereliquisti? Longe a salute mea verba delictorum meorum², » quæ rursus ei non conveniunt, nisi transfigurantur in se corpus humilitatis nostræ, quoniam membra sumus corporis ejus: et quia in ipso Evangelio: « Puer proficiebat ætate et sapientia³; » si possunt etiam ista, quæ circum hanc sententiam in libro Sapientie leguntur, propter humilem formam servi et unitatem corporis Ecclesie cum capite suo, eidem ipsi Domino coaptari, quid ingeniosius illo puero, cujus in annis duodecim seniores

¹ Pal. xxi, 17-19. — ² Ibid. 2. — ³ Luc. ii, 52.

sapientiam mirabantur? et quid illa anima melius, quæ, etiamsi vincant non certo, sed probando, qui animarum traducem affirmant, non erit consequens ut etiam ipsa ex illius prævaricatoris traduce venisse credenda sit; ne per illius hominis inobedientiam etiam ipse peccator constituatur, per cujus unius obedientiam ab illo reatu liberati, iusti constituuntur multi? Et quid incoquinatius illo utero Virginis, cujus caro etiamsi de peccati propagine venit, non tamen de peccati propagine concepit, ut ne ipsum quidem corpus Christi ea lex severit in utero Mariæ, quæ in membris posita corporis mortis, repugnat legi mentis? quam sancti Patres conjugati refrenantes, non quidem nisi quousque licebat in concubitu relaxarunt; nec tamen tantummodo quousque licebat, ejus impetum pertulerunt. Proinde corpus Christi quamvis ex carne femine assumptum est, quæ de illa carnis peccati propagine concepta fuerat, tamen quia non sic in ea conceptum est, quomodo fuerat illa concepta, nec ipsa erat caro peccati, sed similitudo carnis peccati. Non enim accepit inde reatum moriendi, qui apparet in motu carnis non voluntario, quamvis voluntate superando, adversus quem spiritus concupiscit: sed accepit inde, non quod contagioni prævaricationis, sed quod exolvende indebite mori, et ostendende promissæ resurrectioni sufficeret: quorum unum nobis ad non timendum, alterum ad sperandum valeret.

XXXIII. Denique si a me quæretur, unde acceperit animam Jesus Christus, mallet quidem hinc audire meliores atque doctiores, sed tamen pro meo capti libentius responderim, unde Adam, quam de Adam. Si enim pulvis assumptus ex terra, in qua nullus hominum fuerat operatus, meruit divinitus animari; quanto magis corpus assumptum ex carne, in qua itidem nullus hominum fue-

rat operatus, sortitum est animam bonam, cum illic erigeretur casurus; hic descenderet levaturus? Et fortasse ideo ait: «Sortitus sum animam bonam¹,» (si tamen hoc de illo oportet intelligi,) quia solent quæ sorte dantur, divinitus dari: aut quod fidenter dicendum est, ne vel illa anima aliquibus operibus præcedentibus ad tantum apicem subvecta putaretur, ut cum ea Verbum caro fieret, et habitaret in nobis², ad auferendam suspicionem præcedentium meritorum sortis nomen accessit.

.....

CAPUT XIX.

Anima Christi non fuit in lumbis Abrahamæ, ideoque non ex traduce.

XXXIV. Est in Epistola, quæ inscribitur ad Hebræos, locus quidam diligenti consideratione dignissimus. Cum enim per Melchisedech, in quo hujus rei futuræ figura præcesserat, discerneret sacerdotium Christi a sacerdotio Levi: «Videte ergo, inquit, qualis hic est: cui et decimam partem Abraham dedit de primitiis patriarcha. Et » ii quidem qui de filiis sunt Levi, sacerdotium accipientes, mandatum habent a decimis populi secundum Legem, hoc est a fratribus suis, quamvis et ipsi ex lumbis Abrahamæ exierint: qui autem non est ex genere eorum, decimavit Abraham, et habentem promissionem benedixit. Sine ulla autem contradictione, qui minor est a majore benedicitur: et hic quidem decimas morientes homines accipiunt, ibi autem qui testificatur se vivere, et sicut oportet dicere, propter Abraham, et Levi accipientis

¹ Sap. viii, 19. — ² Joan. 7, 14.

» decimam decimatus est: adhuc enim in lumbis patris sui » fuit¹. » Si ergo etiam hoc valet ad istam distantiam, quantum præemineat sacerdotio levitico sacerdotium Christi, quod sacerdos Christus per illum præfiguratus est, qui decimavit Abraham, in quo et ipse Levi decimatus est; profecto Christus ab eo non est decimatus. At si propterea decimatus est Levi quia erat in lumbis Abrahamæ, propterea non est decimatus Christus, quia non erat in lumbis Abrahamæ. Porro autem si non secundum animam, sed tantum secundum carnem accipimus Levi fuisse in Abraham; ibi erat et Christus, quia et Christus secundum carnem ex semine est Abrahamæ; et ipse itaque decimatus est. Quid est ergo quod affertur pro magna differentiâ sacerdotiî Christi a sacerdotio Levi, quod Levi decimatus est a Melchisedech, cum esset in lumbis Abrahamæ, ubi et Christus erat, unde pariter decimati sunt; nisi quia necesse est intelligamus, secundum aliquem modum ibi Christum non fuisse? Quis autem neget eum secundum carnem ibi fuisse? Ergo secundum animam ibi non fuit. Non est igitur anima Christi de traduce prævaricationis Adæ, alioquin etiam ipsa ibi fuisset.

.....

CAPUT XX.

Ad argumentum nunc allatum quid respondendum pro defendentibus animarum traducem.

XXXV. Hic existunt illi, qui traducem animarum defendunt, et dicunt confirmatam esse sententiam suam, si Levi constat etiam secundum animam fuisse in lumbis

¹ Hebr. vii, 4-10.

Abrahæ in quo eum decimavit Melchisedech, ut possit ab eo Christus in ista decimatione discerni: qui quoniam decimatus non est, et tamen in lumbis Abrahæ secundum carnem fuit, restat ut secundum animam ibi non fuerit, et ideo sit consequens ut ibi Levi secundum animam fuerit. Hoc ad me non multum attinet, qui utrorumque collationem adhuc audire sum paratior, quam utrorumlibet jam confirmare sententiam. Interim Christi animam ab origine hujus traducis per hoc testimonium secernere volui. Invenient isti qui eis pro cæteris fortasse respondeant, et dicant, quod etiam me non parum movet, quamvis nullius hominis anima sit in lumbis patris sui, secundum carnem tamen in lumbis Abrahæ constitutum Levi decimatum, et ibi constitutum secundum carnem Christum non decimatum. Secundum rationem quippe illam seminalem ibi fuit Levi, qua ratione per concubitus venturus erat in matrem¹, secundum quam rationem non ibi erat Christi caro, quamvis secundum ipsam ibi fuerit Mariæ caro. Quapropter nec Levi, nec Christus in lumbis Abrahæ secundum animam: secundum carnem vero et Levi, et Christus; sed Levi secundum concupiscentiam carnalem, Christus autem secundum solam substantiam corporalem. Cum enim sit in semine et visibilis corpulentia, et invisibilis ratio, utrumque cucurrit ex Abraham, vel etiam ex ipso Adam usque ad corpus Mariæ; quia et ipsum eo modo conceptum et exortum est: Christus autem visibilem carnis substantiam de carne Virginis sumpsit, ratio vero conceptionis ejus non a semine virili, sed longe aliter ac desuper venit. Proinde secundum hoc quod de matre accepit, etiam in lumbis Abrahæ fuit.

XXXVI. Ille est igitur decimatus in Abraham, qui licet secundum carnem tantum, sic tamen fuit in lumbis

¹ 3 Scot. dist. iii, cap. Cum autem.

ejus, quemadmodum in sui patris etiam ipse Abraham, id est, qui sic est natus de patre Abraham, quemadmodum de suo patre natus est Abraham, per legem scilicet in membris repugnantem legi mentis et invisibilem concupiscentiam, quamvis eam casta et bona jura nuptiarum non sinant valere, nisi quantum ex ea possunt generi substituendo prospicere: non autem et ille ibi decimatus est, cujus caro inde non fervorem vulneris, sed materiam medicaminis traxit. Nam cum ipsa decimatio ad præfigurandam medicinam pertineret, illud in Abrahæ carne decimabatur quod curabatur, non illud unde curabatur. Eadem namque caro non Abrahæ tantum, sed ipsius primi terrenique hominis, simul habebat et vulnus prævaricationis et medicamentum vulneris; vulnus prævaricationis in lege membrorum repugnante legi mentis, quæ per omnem inde propagatam carnem seminali ratione quasi transcribitur; medicamentum autem vulneris in eo, quod inde sine opere concupiscentiali, in sola materia corporali, per divinam conceptionis formationisque rationem de virgine assumptum est, propter mortis sine iniquitate consortium, et sine falsitate resurrectionis exemplum. Quapropter quod anima Christi non sit ex traduce animæ illius primæ prævaricatricis, puto quod etiam ipsi, qui animarum traducem defendunt, consentiant; per semen quippe concubentis patris transfundi etiam semen animæ volunt, a quo genere conceptionis Christus alienus est: et quod in Abraham si secundum animam fuisset, etiam ipse decimatus esset: non esse autem decimatum, Scriptura testatur, quæ hinc quoque sacerdotium ejus a levitico sacerdotio distinguit¹.

¹ Hebr. vii, 6.

CAPUT XXI.

Christum, si in Abrahamo secundum animam fuisset, non potuisse non decimari.

XXXVII. As forte dicent : Sicut potuit ibi esse secundum carnem et non decimari, cur non etiam secundum animam sine decimatione potuerit? Hic respondetur : Quia utique simplicem animæ substantiam incrementis augeri corporalibus, nec illi putaverunt, qui eam corpus existimant, quorum in parte sunt maxime, qui eam ex parentibus creati opinantur. Proinde in corporis semine potest esse vis invisibilis, quæ incorporaliter numeros agit, non oculis sed intellectu discernenda ab eâ corpulentia, quæ visu tactuque sentitur ; et ipsa quantitas corporis humani quæ utique modulum seminis incomparabiliter excedit, satis ostendit posse inde aliquid sumi, quod non habeat illam vim seminalem, sed tantum corporalem substantiam, quæ divinitus, non de propagine concumbentium, in carnem Christi assumpta atque formata est. Hoc autem de anima quis valeat affirmare, quod utrumque habeat, et materiam seminis manifestam, et rationem seminis occultam? Sed quid laborem in re, quæ persuaderi verbis nemini forsitan potest, nisi tantum actale ingenium sit, quod possit loquentis prævolare conatum ; nec totum expectare a sermone? Breviter itaque colligam, si potuit et de anima fieri, quod cum de carne diceremus, forsitan intellectum sit, ita est de traduce anima Christi, ut non secum labem prevaricationis atraxerit : si autem sine isto reatu non posset inde esse, non est inde. Jam de

ceterarum animarum adventu, utrum ex parentibus an desuper sit, vincant qui potuerint : ego adhuc inter utroque ambigo, et moveor, aliquando sic, aliquando autem sic, salvo eo duntaxat, ut vel corpus esse animam, vel aliquam corpoream qualitatem sive coaptationem, si ita dicenda est, quam Græci *ἐκποίησις* vocant, non credam, nec quolibet ista garrimente me crediturum esse confidam, adjuvante Deo mentem meam.

CAPUT XXII.

Utrique opinioni de animæ origine accommodatur locus.

XXXVIII. Est aliud testimonium non negligendum quod pro se possunt proferre, qui venire desuper animas credunt, dicente ipso Domino : « Quod natum est ex carne » caro est, et quod natum est ex spiritu spiritus est¹. » Quid hac, inquit, sententia determinatus, non posse ex carne animam nasci? Quid est enim aliud anima, quam spiritus vitæ, creatus utique, non creator? Contra quos illi alii. Quid enim, inquit, nos aliud sentimus, qui dicimus carnem ex carne, animam ex anima? Nam ex utroque constat homo, de quo utrumque venire sentimus, carnem de carne operantis, spiritum de spiritu concupiscentis : ut interim omittatur, quod illud Dominus non de carnali generatione, sed de spiritali regeneratione dicebat.

¹ Joan. iii, 6.

CAPUT XXIII.

Ex duabus de anima sententiis quænam præponderet. Consuetudo Ecclesiæ in baptismo parvulorum.

XXXIX. His igitur quantum pro tempore potuimus pertractatis, omnia paria vel pene paria ex utroque latere, rationum testimoniorumque momenta pronuntiarem, nisi eorum sententia qui animas ex parentibus creati putant, de baptismo parvulorum præponderaret. De quibus quid eis responderi possit, nondum mihi interim occurrit: si quid forte postea Deus dederit, si quam etiam scribendi concesserit facultatem studiosis talium, non gravabor. Nunc tamen non esse contemnendum testimonium parvulorum, ut quasi refelli, si veritas contra est, negligatur, ante denuntio. Aut enim de hac re nihil quaerendum est, ut sufficiat fidei nostræ scire nos, quo pie vivendo venturi sumus, et si nesciamus unde venerimus: aut si non impudenter æstuat anima rationalis, etiam hoc nosse de se ipsa, absit pervicacia contendendi, adsit diligentia requirendi, humilitas petendi, perseverantia pulsandi; ut si nobis hoc expedire novit, qui melius quam nos quid nobis expediat utique novit, det etiam hoc qui dat bona data filiis suis¹. Consuetudo tamen matris Ecclesiæ id baptizandi parvulis nequaquam spernenda est, neque ullo modo superflua deputanda, nec omnino credenda nisi apostolica esset traditio. Habet enim et illa parva ætas

¹ Matth. vii, 7 et 11.

magnum testimonii pondus, quæ prima pro Christo meruit sanguinem fundere.

CAPUT XXIV.

Quid cavendum his qui opinantur animas esse ex traduce.

XL. ΑΔΜΟΝΕΟ sane quantum valeo, si quos ista præoccupavit opinio, ut animas ex parentibus credant propagari, quantum possunt se ipsos considerent, et interim sapiant corpora non esse animas suas. Nulla enim propria natura est, qua diligenter inspecta, possit etiam Deus, qui supra omnem creaturam suam incommutabilis permanet, incorporaliter cogitari, quam ea quæ ad ipsius imaginem facta est: et nihil vicinius, aut fortasse nihil tam consequens, quam ut credito quod anima corpus sit, etiam Deus corpus esse credatur. Propter hoc enim corporalibus assuefacti et affecti sensibus, nolent animam credere aliud esse quam corpus, ne si corpus non fuerit, nihil sit: ac per hoc tanto magis timent etiam de Deo credere quod corpus non sit, quanto magis timent Deum credere nihil esse. Ita enim feruntur in phantasias vel phantasmata imaginum, quæ cogitatio de corporibus versat, ut his subtractis tanquam per inane pereundum sit, reformident. Ita necesse est ut et iustitiam et sapientiam pingant quodam modo in cordibus suis cum formis et coloribus; quas non possunt incorporeas cogitare: nec tamen dicunt, quando iustitia vel sapientia moventur, ut vel laudent eas, vel secundum eas aliquid agant, quem colorem, quam staturam, quæ lineamenta, vel quales formas cons-

pexerint. Sed de his alias et multa jam diximus, et si Deus voluerit, ubi res videbitur postulare, dicemus. Nunc quod dicere cœperamus, si de traduce animarum a parentibus vel non dubitant quidam quod ita sit, vel dubitant an ita sit, animam tamen corpus esse non audeant credere aut dicere; maxime propter quod dixi, ne Deum quoque ipsum nihil aliud opinentur esse quam corpus, et si excellentissimum, etsi naturæ ejusdam propriæ cætera supergredientis, corpus tamen.

CAPUT XXV.

Tertulliani error de anima.

XLI. DENIQUE Tertullianus, quia corpus esse animam credit, non ob aliud nisi quod eam incorpoream cogitare non potuit, et ideo timuit ne nihil esset, si corpus non esset, nec de Deo valuit aliter sapere: qui sane quoniam acutus est, interdum contra opinionem suam visa veritate superatur. Quid enim verius dicere potuit, quam id quod ait quodam loco: «Omne corporale passibile est?» Debit ergo mutare sententiam, qua paulo superius dixerat etiam Deum corpus esse. Neque enim arbitror eum ita desipuisse, ut etiam Dei naturam passibilem crederet, ut jam Christus non in carne tantum, neque in carne et anima, sed in ipso Verbo per quod facta sunt omnia, passibilis et commutabilis esse credatur: quod absit a corde christiano. Item cum animæ etiam colorem daret æriam ac lucidum, ventum est ad sensus quibus eam membratim quasi corpus instruere conatus est, et ait: «Hic erit homo

¹ Tertullianus in lib. de Anima, cap. ix.

interior, alius exterior, dupliciter unus, habens et ille oculos et aures suas, quibus populus Dominum audire et videre debuerat; habens et cæteros artus, per quos et in cogitationibus utitur, et in somnis fungitur¹. »

XLII. Ecce quibus auribus et quibus oculis debuit audire et videre Deum populus, quibus anima in somnis fungitur: cum si ipsum Tertullianum quisquam videret in somnis, nunquam se diceret ab eo visum, et cum eo locutum, quem vicissim ipse non vidisset. Postremo si anima se ipsam videt in somnis, cum jacentibus utique uno loco membris corporis sui, ipsa per varias imagines evagatur, quas videt, quis eam vidit aliquando in somnis ærii coloris ac lucidi, nisi forte ut cætera quæ similiter falso videt? Nam et hoc potest videre: sed absit ut eam talem, cum evigilaverit, credat: alioquin quando se aliter viderit, quod magis crebrum est, aut mutata erit anima ejus, aut nec tunc animæ videtur substantia, sed imago corporis incorporea, quæ miro modo sicut in cogitatione formatur. Quis enim Æthiops non pene semper nigrum se vidit in somnis; aut si in alio colore se vidit, non magis miratus est, si fuit cum illo memoria? Aërio tamen colore ac lucido nescio utrum se unquam vidisset, si nunquam istum legisset, vel audisset.

XLIII. Quid quod ducuntur homines talibus visis et de Scripturis nobis volunt præscribere, tale aliquid esse, non animam, sed ipsum Deum, qualis figuratiter sanctorum spiritibus demonstratus est, qualis etiam in sermone allegorico ponitur? similia quippe sunt illa visa talibus dictis. Ac sic errant, constituentes in corde suo simulacra vanæ opinionis, nec intelligentes ita sanctos de suis visis talibus judicasse, qualiter judicarent si talia divinitus in figuris dicta legerent, vel audirent: sicut septem spiceæ

¹ Tertullianus in lib. de Anima, cap. ix.

et septem boves, septem anni sunt¹; sicut linteum quatuor lineis alligatum, vel ut discus plenus variis animalibus, orbis terrarum est cum omnibus gentibus²: sic omnia cætera, et multo magis quæ de rebus incorporeis, corporalibus significantur non rebus, sed imaginibus.

CAPUT XXVI.

De animæ incrementis quid Tertulliano visum.

XLIV. Noluit tamen Tertullianus animam crescere substantia sicut corpus: afferens etiam timoris sui causam: « Ne etiam decrescere substantia dicatur, inquit, atque ita et defectura credatur. » Et tamen quia per corpus eam localiter tendit, non invenit exitum incrementorum ejus, quam vult de semine exiguo æquari corporis quantitati; et ait: « Sed vis ejus in quo naturalia peculia consita retinentur, salvo substantiæ modulo, quo a primordio inflata est, paulatim cum carne producitur. »³ Hoc forte non intellexeremus, nisi adhibita similitudine eorum quæ videmus, planum faceret quod dicebat: « Constitue, inquit, certum pondus auri vel argenti rudem adhuc massam: collectus habitus est illi, et futuro interim minor, tamen continens intra lineam moduli totum quod natura est auri vel argenti: dehinc cum in laminam massa laxatur, major efficitur initio suo, per dilatationem ponderis certi, non per adjectionem, dum extenditur, non dum augetur; et si sic quoque augetur, dum extenditur. Licet enim et habitu augeri, cum statu non licet. Tunc et splendor ipse provehitur auri vel argenti, qui prius fuerat quidem et in

¹ Gen. xxi, 26. — ² Act. x, 11. — ³ Tertullianus lib. de Anima, c. xxxvii.

massa, sed obscurior, non tamen nullus: tunc et alii atque alii habitus accedunt pro facilitate materiæ, qua duxerit eam qui agit, nihil conferens modulo nisi effigiem. Ita et animæ incrementa reputanda non substantiva, sed provocativa¹. »

XLV. Quis hunc crederet, cum isto corde tam disertum esse potuisset? sed tremenda ista sunt, non ridenda. Ad hoc enim numquid cogere, si aliquid cogitare posset, quod et sit, et corpus non sit? Quid autem absurdum, quam putare massam cujuscumque metalli ex aliqua parte crescere posse dum tunditur, nisi decrescat ex altera; vel augeri latitudine, nisi crassitudine minuat? aut ullum esse corpus manente naturæ suæ quantitate, quod undique crescat, nisi rareseat? Quomodo igitur implebit anima ex illa stilla seminis magnitudinem corporis, quod animat, si et ipsa corpus est, cujus substantia nullo accessu crescat? Quomodo, inquam, implebit carnem, quam vivificat; nisi tanto rarior fuerit, quanto grandius quod animaverit? Timuit videlicet, ne deficeret etiam minuendo, si cresceret; et non timuit ne deficeret rarendo, cum cresceret. Sed quid amplius immorer, quando et sermo pergit in prolixiorem modum, quam petit terminandi necessitas, et sententia mea jam satis sit nota, vel quid certum teneam, vel unde adhuc dubitem, et quare dubitem? Proinde et hoc volumen jam concludatur, ut quæ sequuntur deinde videamus.

¹ Tertullianus lib. de Anima, cap. xxxvii.